

RDEČI PRAPOR

Glasiló jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsaki petek.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrsko kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 50.

V Ljubljani, dne 15. decembra 1905.

Leto VIII.

NASLOVI:

Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoča se lista: **Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.** Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:

Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana. Židovske ulice štev. 5/I.

Volilna preosnova.

Razprava o izjavi ministrskega predsednika barona Gautscha je končana. Cela vrsta govornikov je pojasnila stališče njih strank napram nameravani volilni preosnovi; še večja vrsta se je odrekla besedi. Čeravno ni bilo pričakovati nič posebno zanimivega več, nam je vendar žal, da nismo slišali še dr. Ferjančiča, ki je bil vpisan med govorniki. Morda — da, najbrže mu je ljubo, da je prišlo tako. Kajti, da bi bilo njegovo stališče na tistem mestu, kjer je imel dr. Tavčar v zadnjem zasedanju svoj toliko komentirani govor in izza svojega lastnega kamniškega govora, dosti neprijetno, verujemo radi. Vendar bi bilo zelo zanimivo videti, koliko energije bi bil spravl liberalni poslanec na dan za splošno in enako volilno pravico. Škoda, da ga nismo slišali.

Po končani debati je postala situacija precej jasna. Nasprotnikom splošne in enake volilne pravice upada pogum — to je pokazal zlasti Dzierzycki. Poljsko kolo je bilo med prvimi, ki je začelo kakor besno kričati in intrigrirati za kulisami, tako da je hotel celo poljski minister-rojak Pientak odstopiti. V državnem zboru je napel načelnik poljskega kola že druge strune in njegova opozicija se je pokazala precej mlačno. Seveda ima še sto pomislov ter stavlja sto pogojev, ali to je vendar nekaj drugega, kakor tisto ropotanje prve dni. Deloma je to tudi zanimivo, ker se predejo med poljsko žlahto in med visoko aristokracijo v gosposki zbornici tajne vezi.

Prevelik optimizem bi bil seveda napačen. Nasprotnikov ima splošna in enaka volilna

pravica še dosti, ne le v gosposki, temveč tudi v poslanski zbornici. Javnih je pač ie mala peščica. Med njimi so v prvi vrsti nemški nacionalci, ki dobro razumejo, da razblinejo vse utopije o nemški centralistični Avstriji, čim postane volilna pravica splošna in enaka. Nasprotni so ji tudi veleposestniki, misleči, da je cela država njih podedovana last. Poleg njih pa je še cela armada tajnih sovražnikov reforme, ki upajo, da se zgodi karsibodi, kar prepreči preosnovo, ne da bi morali sami javno pokazati svoje sovraštvo. Taka je večina nemških liberalcev, pa poljsko kolo, italijanski klub in še nekaj malih strank in posameznikov. Malo skriti sovražniki so tudi krščanski socialci, ki hočejo s svojim petletnim bivanjem enostavno uničiti splošnost pravice.

Vse to čaka kakor roparska zver v zasedi in če bi Gautsch jutri padel, bi zaukali kakor poredni otroci, kadar odide učitelj iz šolske sobe. Sami pač nimajo dosti poguma, da bi z odkritim vizirjem nastopili proti njemu. Zanašajo se največ na gosposko zbornico. Če ima vlada resno voljo, bi bila ta visoka zapreka seveda prav majhna. Kajti bi lahko poslala v zbornico velikašev toliko novih udov, da bi imela zagotovljeno večino; in to bi storila tem lažje, ker se je tudi cesar izrekel za splošno in enako volilno pravico.

Ali — kako daleč sega Gautscheva energija? Strastna opozicija gosposke zbornice ga je pogrela, to se je videlo in njegova odporna volja je narasla. Ako bi se ga poznalo že iz prejšnjih časov kot energičnega moža, bi se lahko upalo vse. Toda njegova prva izjava, tista v poslanski zbornici, tudi še ni bila tako jasna, kakor bi bila situacija zahtevala in zato se je še vedno bati, da omahne pred odločilnim trenutkom, še bolj pa, da naredi nasprotnikom splošne pravice, poslužujoč se napačne taktike, take koncesije, ki bi bile za delavstvo nesprejemljive. Kajti to je gotovo: Splošnost in enakost za pogoja, od katerih delavstvo ne popusti za nobeno ceno.

na stropu so bile nejasne, zagonetne in vznemirjajoče neko plašno resnobo. Električna luč se je razlivala skozi temno-barvasta stekla. To je bilo zelo efektno.

Celi parter je bil razdeljen v male lože, podobne tistim, ki se jih vidi v improviziranih cirkusih in na dirkališčih. Mizice v njih so bile skoraj nevidne in serviralo se je samo v presledkih. Sprejaj je bilo že vse zasedeno. Bolj v ozadju sta dobila ložo.

Stožer je bil čudno razburjen. Nepričakovana mistika prostora mu je legla na živce. Jovanovića pa se ni to prav nič prijelo. Komaj je sedel, pa se je takoj začel ogledovati po nadstropnih ložah. Bil je nezadovoljen. Amalije ni opazil. Ako je ne bi bilo v gledališču, bi mu bilo zelo neprijetno. Stožer je med tem čital vzpored. Mala tablica pred zagrinjalom je kazala, da je osma točka na vrsti. Profesor Emile La Turielle, opiritistični eksperimenti.

Jovanović se je nasmehnil. Stožer ga je pogledal, kakor da ga hoče vprašati, čemu se smeje.

— Prepričan sem, da je tukaj več kakor polovica „vernikov“. Famosni profesor jih lahko slepari, kakor se mu ljubi, ti ljudje pa bodo

Povedali smo že, da se o postranskih posameznostih lahko govori. Ako se upelje kako pametno proporcionalno zastopanje, smo zadovoljni. Proporcionalni zistem ima socialna demokracija sama že od erfurtskega zbora na programu: Glede razdelitve volilnih okrajev bi bilo mogoče, doseči kak kompromis. Ako bi bilo mogoče ločiti volilne okraje popolnoma po narodnosti, bi nam bilo to zelo všeč. Ne verujemo pa, da bi bilo to sedaj še izvedljivo, ker vendar ljudsko štetje ne prikazuje jasno narodnostnega razmerja. Morda pa bi se dalo kaj doseči z narodnim volilnim katastrofom, eventualno v kombinaciji s proporcijo. Če se naredi mestne in deželne okraje popolnoma enake, nam je to najljubše; vendar pa bi se moralo zahtevati v tem slučaju, da se jih vsaj pri drugih volitvah razdeli na novo; ako pa se že sedaj vzame poprečno naraščanje prebivalstva v poštev, ni to nesreča in „Edinost“ se lahko potolaži, ker vsaj med socialnimi demokrati ne misli nihče na to, da se določi za eno narodnost večje pogodnosti kakor za druge in če bi bili tam sami čitali Adlerjev govor mesto „Narodnih listov“ in fevdalne, lažnjive „Politike“, bi bili videli, da se le noče izročiti industrialnih večin za desetletja agrarnim manjšinam. Ako bi bil dr. Adler dejal kaj takega, kakor mu imputirajo, bi bil že Daszynski odločno protestiral in češki sodrugi še posebno.

Toda, če so v takih postranskih rečeh kompromisi potrebni — in zdi se nam, da brez nekaterih sploh ne pojde, saj bode treba n. pr. glede varstva manjšin na vsak način ukreniti kaj, kar je skoraj nemogoče brez mejsebojnega sporazuma — je vsaka popustljivost v glavnih točkah izključena.

To je najvažnejši moment. Zaradi tega ne sme delavstvo niti en sam dan zapustiti svoje oborožene rezerve. Čim natančneje premotrivamo položaj, tembolj se utrjuje misel, da ne pojde brez resne akcije delavstva. Ta akcija pa ne more biti nič drugega več, kakor politični štrajk.

verjeli, da gledajo same manifestacije iz drugega sveta in iz četrte dimenzije.

V bližini je nekdo zakašljajal, kakor da hoče izraziti nevoljo. Jovanović se je ozrl. V nezadostni svetlobi je ugledal gospoda, ki je gubančil čelo. Jovanović je osupnil. Lice se mu je zdelo znano, pa vendar ni mogel verjeti. Ako mnogo govorimo o kakšni osebi, se nam nekaj časa zdi, kakor bi jo res videli povsod, čeravno vemo, da je 1000 kilometrov oddaljena od nas. Gospod se je sklonil nad program, ki je obsegal razne detalje o obljubljenih eksperimentih in Jovanović ga ni več mogel opazovati. Začel je zopet iskati Amalijo.

Godba je zaigrala kompozicijo, o kateri nihče ni vedel, ali je sinfonija ali oratorij, ali pa kak potpourri. Teuma je bila in polna ugank. Počasi se je razgrnila zavesa. V tem hipu je vstopila Amalija v ložo v prvem nadstropju. Jovanović jo je takoj opazil, a molčal je.

„Profesor“ je nastopil. Z votlim baritonom, a kakor dijak, ki stoji pred izpraševalno komisijo in pripoveduje, kar ve, je zatrjeval in razkladal, da je izven našega sveta drugi svet, ki pa sega v naš svet in da je tam drugo življenje polno skrivnosti, ki je takorekoč pravo

Listek.

Počena srca.

Spisal Etbin Kristan.

Dalje.

VII.

Ko sta prišla v Teatre Verlaine, je bilo res že pozno. Dasiravno začenjajo predstave šele ob 11. uri zvečer, je bila polovica programa že odigrana. Teatre Verlaine ni bil navaden šavtan. V začetku so hoteli utemeljitelji, da bi služil muzi najmodrejše dramatične intimnosti, ali ker to ni služilo blagajni, je šel po isti poti, po kateri gre mnogo podobnih podjetij v velikem mestu. Na njegov oder je prišel ekscentričen Cabaret, ki je nekaj časa izvrstno uspeval. Ali ljudje so se tudi tega naveličali. Prišli so na vrsto vodevilji. Konečno pa se je tam utaboril muzikalično literarni Varieté.

Tja sta zašla Stožer in Jovanović.

Vstopila sta v svetišče. Bilo je res prav tako. V gledališču je vladal nek mistični mrak. Arhitektura dvorane je bila stroga, rafinirano enostavna, ornamentike je bilo prav malo, slike

Za sedaj priporočamo delavstvu po vseh krajih, da ne preneha sklicevati shodov, kjer se pogovori o dosedanjih dogodkih. Poleg tega dela pa naj store vse priprave, ki morda doslej še niso storjene, da vstopi brezpogojno in brezobzirno v stavko, čim se pokaže, da se brez tega sredstva ne pride do volilne pravice, ki bi bila splošna in enaka.

Danes povemo odkritosrčno: Zdi se nam, da res ne pojde drugače. Ali ker mora iti, naj gre, če je treba tako. Odgovornost za posledice pade na tiste, ki trdovratno beže pred pametjo. Delavstvo pa ne popusti, kajti sedaj je čas.

Naše časopisje.

Sedanji viharni čas je povsod pokazal neizmerno važnost neodvisnega delavskega časopisja, tega edino zanesljivega informativnega sredstva in ostrega orodja delavcev. Z vseh strani nam prihajajo poročila, da se čuti tako kakor še nikoli pomanjkanje češčega izhajanja in izreka se želja, da se pomnože številke „Rdečega Praporja“ tako, da bi naš list izhajal vsaj dvakrat na teden. Potrebo takega pomnoženja razumemo in vemo, da bi češče izhajanje neizmerno koristilo zlasti stvari, za katero se ravno sedaj vodi najbolj vroči boj. Opozoriti pa moramo vse sodruge, ki so nam izrazili take in podobne želje, da je naš list odkazan edino na dohodke, ki jih ima od svojih odjenalcev in da je tistim željam mogoče le vstreči, ako se oglasi zadostno število naročnikov in ako začne takoj vsak sodrug z vso energijo agitirati za naš list.

Naš namen je, izdajati „Rdeči Prapor“ po novem letu

dvakrat na teden

toliko časa, dokler ne doseže dosedanji boj za splošno in enako volilno pravico zmagovitega konca. Potruditi se hočemo, da ustrezemo našim čitateljem v vsakem oziru in da povzdignemo „Rdeči Prapor“ kolikor najbolj mogoče v korist delavstva. Pri dvakratnem izhajanju se bode tudi na potrebe strokovnih organizacij lahko jemalo več obzira kakor sedaj, ko se moramo neprenehoma boriti s pretesno odmerjenim prostorom. Da postane list njegovim čitateljem čimbolj zanimiv, nameravamo po novem letu priobčiti v listku znameniti roman kaplana G. Kirchstelgerja:

„Pod spovednim pečatom“,

ki je v originalu vzbudil velikansko pozornost, klerikalcem pa kar zmešal pamet. „Pod spovednim pečatom“ ni pamflet ali pa spis, ki bi bil zanimiv samo radi tendence, temveč je krasno umetniško delo, ki naredi na čitatelja globok vtisk. Prepričani smo, da ga bodo tudi naročniki in odjemalci „Rdečega Prapora“ z veseljem in z zanimanjem čitali.

Prosimo pa še enkrat vse svoje prijatelje, da se toplo zavzamejo za naš list in mu poskrbe čim največ novih odjemalcev, da nam bode mogoče ustreči vsestranski želji. Čim več store delavci za svoj list, tem več bode list lahko storil zanje.

Torej na delo!

življenje, v tem ko je naša ekzistenca sama sanjarska in s stališča duševnosti brezpomembna. Naglašal je, da je spiritizem znanost, in da že najženjalnejši ljudje priznavajo važnost in resnobo okultne znanosti in njene velebogate literature. Polagoma je razumljivost izginjala iz njegovega predavanja. Govoril je o astralnem telesu, o kristalizaciji duše, o materializaciji in dematerializaciji, a tako, kakor da se hoče ogibati razumljivosti.

Napetost med poslušalci pa je naraščala.

Mož na odru je končal predavanje in je dejal, da pridejo sedaj eksperimenti. Najprimitivnejše kakor trkanje in vzdigavanje mize i. t. d. preskoči. Z gesto, ki je bila bolj žalostna kakor svečana, se je obrnil proti kulisi in prišla je kakor da plava, z nekako belo togo ogrnjena žena, počasi, podobna lesen, ne-gibčni figuri.

„Signora Teresina Cellini, moj medij,“ jo je profesor predstavil. In nekateri poslušalci so že drgetali, kakor bi se bili pojavili duhovi iz zagrobnega sveta. Signora Cellini pa se ni zganila. Profesor Emile je vzel močno vrv, pa

Politični odsevi.

Narodna avtonomija je na Koroškem nemogoča, je dejal poslanec Dobernig v nedeljo na shodu v Celovcu. To je tudi eden tistih imenitnih državnikov, ki nimajo pojma, kaj je narodna avtonomija. Ako pa on ne razume stvari, razumemo mi njega. Ker žive na Koroškem Slovenci, iz katerih bi nemški nacionalci radi naredili pristne Germane, je za Doberniga vse nesprejemljivo, kar bi zagotovilo drugi narodnosti pravice. Ali gosp. Dobernig sam ne razume, kako neumno govori. Narodna avtonomija je mogoča povsod, ali pa nikjer. V zadnjem slučaju n. pr. tudi na Češkem ne — in nemški nacionalci pač rado, da bi bila tam zelo potrebna za — Nemce. Če pa je dobro na Češkem, kjer jo njegova stranka želi, tedaj tudi na Koroškem in na Štajerskem. Take zakonosti pa so le mogoče kot posledica vse dosedanje kratkovidne meščanske politike, ki je vedno hotela rešavati vsako, tudi narodno uprašanje, v vsaki vasi posebej, pa nikoli ni razumela, da se take reči urede le po enem, skupnem načelu, torej vse, v celi državi, obenem. In čim se začne narodno vprašanje reševati tako, ne preostane nič drugega, kakor narodna avtonomija, ker drugače nobena narodnost ne pride do pravice, tudi nemške ne. Ali do take rešitve vodi samo splošna in enaka volilna pravica.

Na Nemškem rožljajo s sabljami. Začel je, kakor smo že poročali, cesar Vilček, nadaljeval pa je kancelar knez Bulow. Govoril je o zunanjih politiki, sklicevaje se na Bismarka, ki je dejal, da mora biti Nemčija vedno tako močna, da gleda lahko neodvisno od razmer vedno s samozavestjo velikega naroda, ki je v vsakih okolnostih dosti močan, da vzame svojo usodo v svoje roke, vsaki koaliciji in vsaki eventualnosti v lice. S takimi frazami, ki delajo vtisk, kakor da stoji Evropa na pragu vojne, hoče vlada izsiliti nove milijone za bojne ladje. Sodrugi Bebel je izvrstno kritiziral izzivajočo politiko nemških vodilnih krogov.

Pri takih prilikah se vidi, kako surova je pravzaprav obstoječa kapitalistična družba. Sramota je pač zanje, ako je samo tista država varna, ki ima več morilnega orodja, kakor druge; sramota je, ako smejo biti samo veliki narodi samozavestni. Naloga poštene, resnično „visoke“ politike bi bila, skrbeti vedno za take razmere, ki jamčijo za mir in ki omogočujejo najsvobodnejši razvoj vsem, ne pa sklicevati se na razmere, da se more na škodo ljudstva in blagostanja iztiskavati iz narodov vedno nove žrtve za moloha. Ali v kapitalistični družbi ni drugače mogoče. Konkurenca na industrijalnem in trgovskem polju plodi konkurenco povsod in v vseh panogah ter vstvarja stalno nevarnost za svetovni mir. Krščanstvo pa drži svoje roke nad to družbo in če pride do skrajnosti, blagoslavlja orožje, s katerim se bode morilo, in prosi boga, naj pomaga pobiti prav mnogo „sovražnikov“!

Pa da socializem ni potreben!

Politični progoni so naenkrat prišli na dnevni red na Češkem. Ravno ob času, ko se v državnem zboru debatira o nezaslišanem

ji je najprvo zvezal roke, potem noge in ovil ji je vrv še okrog celega života. Mrak po dvorani se je zgoščal. Eksperimentator je posadil damo na stol sredi odra, šel je okoli nje, mahajoč z rokami, kakor bi hotel pokazati, da ni tam nobenih instrumentov ali ljudi, in počasi so se spustile štiri ozke zavese, ki so popolnoma zagrnille medij. Profesor je stopil počasi na stran. Nekaj je zaškrpalo, zavese so se dvignile in dama je stala prosta, a kakor speča, pred stolom, vrv pa je ležala na tleh.

Občinstvo se je začudilo in obhajal ga je sveti strah.

Jovanović je pogledal v Amalijino ložo. Sedela je tam sama, leno, in zdelo se mu je, kakor da natančno vidi prezirni smešek, plavajoč na njenih ustnicah.

Profesor je nadaljeval svojo predstavo. Konec je bil prav lep. Dejalo je, da hoče pokazati materializacijo duha, ki je bil na svetu otrok, pa je poginil v deški križarski vojni.

Gledališče se je popolnoma stemnilo. Samo po odru je plavala medla, nedoločna in nestalna svetloba. Prinesli so nizko otomano in

postopanju znanega praškega policijskega ravnatelja Křikave in njegovega zaščitnika, namestnika Coudenhove, začenjajo na Češkem zapirati ljudi in sicer v takih okolnosti, ki narede na človeka vtisk, kakor da se hoče nalašč provocirati ljudstvo. V Pragi in v drugih mestih so aretirali več sodrugov. Žandarji so odpeljali n. pr. sodruga Šturca, ne da bi bila mogla njegova žena izvedeti, kam ga peljejo. Proti sodrugu Nemcu je vložena tožba radi „nasilstva“, ker je boje zažugal nekemu tajnemu policaju, da ga zapodi iz redakcije „Prava Lidu“, kamor je prišel, ne da bi ga kdo poznal, pa je provociral. Proti profesorju Masaryku je uvedena preiskava radi prestopka § 305 (poniževanje obstoječih uredb) radi govora, ki ga je imel pred dvema mesecema na Havličkovem trgu. Med prebivalstvom silno narašča vzbujenost in splošno vlada mnenje, da hočejo mnogoteci nalašč vlivati olje v ogenj.

Velik ženski shod na Dunaju je v nedeljo sklenil, zahtevati aktivno in pasivno volilno pravico za žene. Izvoljena je deputacija, ki sporoči to zahtevo ministrskemu predsedniku.

V Dalmaciji se razširja gibanje za splošno in enako volilno pravico. V nedeljo je bil velik shod v Dubrovniku, na katerem so se za njo izrekli govorniki hrvatske, srbske in avtonomaške stranke. V imenu socialne demokracije je govoril sodrug Henč.

Na Ogrskem se situacija počasi izpreminja. Splošna volilna pravica dela čudeže. Koalicija, ki je bila videti kakor iz skale izklesana, poka; neodvisna stranka izpoznava, da se velikanskemu gibanju za splošno volilno pravico ne bode mogla ustavljati, pa se že izjavlja za njo, četudi potuhnjeno in s takimi pridržki, ki ne potrjuje odkritosrčnosti; klerikalna „ljudska stranka“ rohni proti vsakemu razširjenju volilne pravice in žuga, da izstopi iz koalicije; Banffyjeva stranka je nesložna. Nekateri političarji že zapuščajo koalirane vrste. Ogrski socialni demokratje pa nadaljujejo agitacijo in boj po celi deželi. V nedeljo je bil v Budimpešti velik shod, kjer so socialisti protestirali proti pozivanju nadomestnih rezervistov, ki bi 50.000 družin pripravilo ob prehranjevalce. Potem je govoril sodrug Kardos o volilni pravici in je dejal: „Nočemo boja za vsako ceno in za sedaj se zadovoljimo, ako bode volilna pravica vsaj taka, kakor je obljubila kraljeva vlada. Ali če se nas prisili, da vodimo boj do konca, se ne bodemo več zadovoljili s sedanjimi zahtevami, temveč bodisi da ne ostane v tej deželi kamen na kamnu, ali pa priborimo vse, kar zahtevamo.“ V Požunu je dejal sodrug Bokany: „Danes je celo v tradicijah Habsburgovcev vzgojeni Franjo Josip večji demograt, kakor magnati naše koalicije, ki nočejo ljudske svobode.“ — Širijo se glasovi, da se pripravlja kompromis med koalicijo in med vlado. Seveda, kar se danes javi, se jutri demetira. Ali radikalizem koalicije vendar pojema. Tako je sklenila, da dne 19. decembra, ako bode državni zbor zopet preložen, sicer označi to kot protiustavno ali da se uda.

V hrvatskem saboru je načrt „medverskega zakona“ na razpravi. Nadškof Posilović glasuje zanj, senski škof agitira proti njemu; nekateri klerikalni poslanci so za, drugi

signora je legla nanjo. Spiritistični čudodelnik jo je nekolikokrat pogladil. Potem je tiho, kar je mogel, odšel na nasprotno stran, pa je pokazal z neko zapovedujočo kretnjo s prstom v zrak. Vse oči so se uprle tja. Bilo je res, kakor da izhaja od njega neka sugestivna moč. Jovanović je skušal ohraniti svoje misli trezne in ubraniti se hipnotičnega upliva. Analiziral je svoje občutke in svoje misli. Opazil je, da ga nekaj sili gledati na imaginarno točko v zraku nad odrom. In da misli na neznanega otroka iz križarske vojne. In da si ga v mislih predstavlja, živo — skoraj da ga vidi.

Naenkrat se je razlila bleda zelena luč visoko nad odrom in v tisti luči se pokaže blede, nejasno konturirano otroško lice. Ne more se prav reči, ali stoji mirno, ali se pomika, ali plava; toda lice je tam. Ni mogoče utajiti. In plašen molk vlada v gledališču, tuintam se meša progva vanj. Trenotek, sekunda, pol minute? Naenkrat izgine vse. Gledališče je svetlo, oder zagrnen. Minuta preteče. Tedaj silen aplavz.

Dalje prih.

proti. V klerikalnem taboru vlada grozna zmešnjava. Gotovo pa je, da zakon ne obsega nič radikalnega. Tega prvič ni pričakovati od hrvatske vlade, in od oddelnega predstojnika Chavraka, drugič pa ne bi Posilović glasoval zanj, ako bi zakon le količkaj energično nastopal proti privilegijam katoliške cerkve.

Srbski minister za zunanje zadeve Žujović je podal demisijo.

Italijanski poslanci so umaknili svoje predloge glede italijanskega vseučilišča v Trstu in glede veljavnosti izpitov na italijanskih univerzah, ker je vlada začela s tržaško občino nova pogajanja.

Odpad Francije je izvršen. Senat, ki je bil še zadnje upanje reakcionarcev, je sprejel ločitev cerkve od države po načrtu poslanske zbornice in sedaj je končano. Katoliška cerkev je odslej na Francoskem cerkev kakor vsaka druga, država nima nobene skrbi za njo ni za vero, ni od nje v nobenem oziru več odvisna, cerkev pa mora, ako hoče živeti, sama skrbeti zase. Klerikalizem je torej podlegel v krčevitem boju, v katerem je napel vse moči in na Francoskem ne okreva nikoli več. Pomemben pa je ta zgodovinski dogodek ne le za Francijo, temveč za vse države, ki imajo opravka s papizmom. Posebno velja to za nas v Avstriji, kjer uživa klerikalizem še najvišje protekcije, pa misli, da ima državo za večne čase v najemu. Vsem nepogumnim, ki menijo, da je klerikalizem nepremagljiv, prikazuje slučaj na Francoskem, da je samo otroke mogoče večno plašiti z rimskim parkljem. Zato je popolnoma opravičeno in utemeljeno upanje, da se tudi pri nas izpremene razmere, da pride duševna svoboda tudi k nam. Francoski vzgled bode gotovo dobro deloval.

Nad Rusijo plava nejasnost. Prav malo vesti prihaja iz ogromne revolucionirane države v Evropo, in še te samo po ovinkih. Kajti štrajk brzojavnih in poštnih uradnikov se še vedno nadaljuje in zatrjevanja vladnih krogov, da stavka v nekaterih mestih pojema, ne dokaže nobeno dejstvo. Zanesljivejše vesti, ki najdejo pot v inozemstvo, pa pripovedujejo grozne dogodke. Upor vojaštva se razširja po evropski Rusiji, po ruski Poljski, po Sibiriji in po daljnem vzhodu; cela mesta goré; vlada je brez moči; oblasti zapirajo v svoji brezglavosti vodje gibanja in razburjajo ljudstvo še bolj; reakcija izkuša iznova pograbit krmilo države; revolucija se pripravlja na odločilna dejanja. V Harbinu v Mandžuriji se je spuntala posadka; general Madarilov je z zvestimi četami naskočil mesto, unela se je grozna bitka, v kateri je padlo 300 mrtvih. Madarilove čete so v temi streljale druga na drugo. Glede konca se poročila razhajajo. En telegram poroča, da je general Madarilov zažgal mesto in premagal upornike; druga brzojavka trdi, da ni zmagal. Iz Sibirije se javlja, da je celo mesto Irkutsk izgorelo. V Varšavi se puntajo garde in artiljerija. V Kijevu se je upor ponovil. Vojniki zahtevajo, da se izpusti zaprte častnike. Izeljeniki pripovedujejo, da je položaj v Kijevu brezupen. V Peterburgu se pridružuje vedno več vojakov revoluciji; Trepov izkuša sestaviti iz najzanesljivejših mešan polk za obrambo dvora. Okrog Peterburga so potrgane vse brzojavne žice. V Grodnem je policija vstopila v štrajk; ko so hoteli aretirati kolovodje, se je zandarmerija pridružila stavkujočim. Car je izdal ukaz, v katerem hvali kazake, da so ostali zvesti; žalostno za Nikolaja, ako more samo še posameznim četam izdajati tako spridevalo. Oblasti so v Peterburgu zaprle ude delavskega sveta, kar je povzročilo novo razburjenje. Vitte pa daje izjavo za izjavo in ne ve, kaj bi začel.

Na Grškem je nastala ministrska kriza, ker je zbornica volila s 117 glasovi Teotokista Buffidesa proti ministerialnemu kandidatu za predsednika.

Domače stvari.

Dvorni svetnik Šuklje je dejal v parlamentu, da socialna demokracija pri Slovencih ne pride v poštev. Gospoda Šukljeta še ni bilo v socialno-demokratski stranki, kar menda pojasnjuje njegove besede. Ali Šukljetov klerikalizem je pravzaprav še precej mlad; in vendar govori konsekvntni političar že tako, kakor bi bil od svojega rojstva klerikalec. Za

socialno demokracijo je seveda vseeno, ali jo Šuklje vpoštevata ali ne; samo če govori v debati o volilni pravici v takem tonu, se mu mora povedati, da laže. Ne vemo, ali je prišel zadnji čas kaj v Ljubljano; v Trstu, v Idriji, v Trbovljah, v Zagorju, v Nabrežini itd. ga pač ni bilo, toda političarju je dolžnost, da se informira o razmerah, posebno ako hoče govoriti o njih. In kaj misli Šuklje. — Kakšno bi bilo volilno pravno gibanje na Slovenskem brez socialnih demokratov? Nikoli nismo rekli, da so samo socialni demokratje nastopali za volilno pravico. Ali smelo lahko trdimo, da bi bila cela stvar brez našega dela zelo klaverna. Saj vidimo, kaj je bilo, kjer niso delali in agitirali in organizirali socialni demokratje! Ali naš namen ni bahanje. To je bilo treba le radi tega povedati, ker je Šuklje s svojim govorom pokazal klerikalno neodkritosrčnost. Katoliška gospoda ni hotela nič drugega, kakor obuditi mnenje, da je vse na Slovenskem klerikalno in potem v kalnem loviti ribice. Ali to ji bode izpodletelo. In da bode tudi Šuklje izpremenil svoje mnenje o brezpomembnosti socialne demokracije, za to bodo poskrbeli slovenski delavci.

„Slovenec“ ubira strune podlosti. Beseda o »izdajstvu« socialne demokracije mu še ni dosti »krepka«. Razumemo, da je naše javno življenje že tako zastrupljeno, da delujejo v nekkih krogih samo še najmočnejši »šlagerji«. Ali to še ne opravičuje infamije. Infamija pa je, če vprašuje klerikalno glasilo v sobotni številki: »Kolik ste za to dobili?« Pozivamo »Slovenca«, naj jasno govori. Tako pavšalno sumničenje, splošno izrečeno in na nikogar direktno adresirano, je jezuitično in povsaj pravici se ga zavrne kot podlo obrekovanje, tem grše, ker »Slovenec« dobro ve, da laže in ker laže, samo misleč, da bode vendar ta ali oni verjel. Ali s tem nehonetnim sredstvom si glasilo prekrščene »ljudske stranke« ne bode pomagalo iz zadrege, v katero so je spravila naša vprašanja, na katera še vedno zaman pričakujemo odgovora. Katoliška gospoda! Kaj je z Luegerjem in z njegovo legijo? Dokler ne pojasnite v obliki, ki izključuje vsaki dvom, vaše razmerje napram avstrijski krščansko-socialni gospodi, nimate pravice zahtevati, da se veruje v vašo odkritosrčnost glede splošne in enake volilne pravice. Kajti sledeča so fakta: Luegerijanci in vi ste bili vedno zavezniki, pravzaprav celo udje enega telesa. Na krščansko-socialnem »Parteitagu« ste bili skupaj; složno ste organizirali stranko, složno ste vstvarjali program, proklamirali ste enaka načela. Politika vaše vzajemnosti je bila vedno očitna. Danes nastopate vi za splošno in enako volilno pravico, Lueger napenja vse moči proti njej — in vi molčite. Dr. Lampe razklada v vašem listu, da je bil zadnji »Katholikentag« vseavstrijski. S tem hoče pač dokumentirati skupnost njegovih udeležencev. Na tem Katholikentagu je bil dr. Lampe, bil je dr. Lueger. Ta Lueger zahteva petletno nepretrgano bivanje v volilnem okraju; ta Lueger prepoveduje mestnim delavcem in uslužbencem udeležbo pri demonstraciji za splošno in enako volilno pravico; ta Lueger ščuje zmerjajoč in obrekujoč državne avtoritete proti demonstraciji za volilno reformo. In vi molčite! Vaša dolžnost bi bila, da protestirate glasno, da uplivate na to družbo — saj imate menda nekaj upliva v političnem katoličanstvu, ali ne? — in če bi bili vaši protesti brezuspešni, bi bila vaša dolžnost, da energično pretrgate vse zveze z njimi. Vi pa — samo molčite! Ali so »krščani« samo tam za splošno in enako volilno pravico, kjer upajo, da jim pomaga na konja, kjer bi bil efekt drugačen, so pa za petletno bivanje?

In tudi na drugo vprašanje še nismo dobili odgovora. Kje je tista klerikalna občina, ki je storila doslej kaj resnega za splošno in enako volilno pravico? Ne prihajajte morda z resolucijami! Po deželi imate polno občin v vaših rokah, tudi takih, kjer vam je večina pri vsaki volilni pravici enaka. Ali nobene ne poznamo, ki bi bila poskusila, upeljati sama za se splošno in enako volilno pravico. Ali je to odkritosrčno?

Zaletavate se v socialne demokrate, ker delajo po svoji glavi, pa ne po vaši komandi. Obrekujete in sumničite. Pripovedujete, da poznate tajne zveze, ki jih bode brezobzirno razkrili. Kakšne zveze? Razkrivajte! Doka-

žite! Drugače je to podlo obrekovanje. Zveze že postoje, namreč med našim razumom in med našim delovanjem. Če pa mislite, da bi mi morali privezati naše delo pod vašo pamet, ste se hudo zmotili in mi ne čutimo nobene potrebe za tako službo.

Sedaj pa še nekoliko besed o občinski volilni pravici, ki bi jo vi tako radi demagogično izrabili. Povejte vendar, če niste demagogi, kakšna sredstva stoje v a m na razpolago, da izsilite sedaj splošno in enako volilno pravico? Kajti razlika je »zahtevati nekaj« in pa »bojevati se za nekaj«. Da zahtevajo socialni demokratje tudi za občino splošnost in enakost, je tako naravno, tako samo po sebi umevno, da ni treba besed za to. In če nekaj zahtevamo, bomo tudi uplivali v smislu zahteve, kolikor razmere, čas in sredstva dopuščajo. Ali politična stranka ne sme biti kakor otrok, ki cepeta pa se joka: Hočem! Hočem! Ali misli »Slovenec«, da sklene liberalna gospoda v mestnem svetu splošno in enako volilno pravico, čim povemo našo zahtevo? Ako bi hoteli odpraviti vse zapreke, bi imelo delavstvo samo eno skrajno sredstvo: Politični štrajk. To pa je sredstvo, ki ga moramo imati sedaj — pa naj pravi »Slovenec« kar hoče — v rezervi za državno volilno pravico in tako je, da bi bilo prezvestno, ako bi gnali delavce danes v splošno stavko za cilj drugega reda, pa bi ga morda, najbrže oslabili za boj v dosego cilja prvega reda. »Slovenec« nam citira Resla v Gracu, Maribor itd. Toda v Gracu imajo socialni demokratje mandate celega četrtega razreda v rokah in odijo boj za enako volilno pravico lahko v občinskem svetu samem. V Ljubljani pa ne poznamo ne enega občinskega svetovalca, ki bi iz prepričanja vsaj zagovarjal enako volilno pravico. To izpreminja razmere. Če se nečemo lagati sami sebi in delavcem, moramo priznati, da je danes prav malo upanja na tako reformo. Ali je to izdajstvo? Ali smo zato zatajili svojo zahtevo?

Če bi to bila logika, bi bili vi vsi, od prvega do zadnjega izdajalci. Vi zahtevate vendar posvetno državo za papeža. Zakaj pa ne napoveste Italiji vojske? Seveda, to ne gre. Vendar pa vam verujemo, da ostanete pri vaši aspiraciji in upate — česar mi naravno ne verujemo — da postane papež še posvetni vladar.

No, pa tudi z našim citatom nas hočete pobijati. Pa nimate sreče. Ako očitamo liberalcem, da ne vpeljejo v mestu splošne in enake volilne pravice, imamo prav; kajti liberalci imajo v občini moč in treba bi bilo le, da sklenejo odnosno reformo. Ali imamo mi tako lahko delo?

Druga je seveda s tistimi reformami, ki se jih po našem prepričanju lahko doseže brez skrajnega boja, n. pr. brez generalnega štrajka. Sem spada med drugim tisto petletno bivanje v Ljubljani. Prvič je to absurdna zahteva in morda se z argumenti kaj opravi. Če pa ne, so v takem vprašanju tudi blažja sredstva kakor splošna stavka menda uspešna. In takih sredstev ima delavstvo. Da navedemo le eno: Ako bi mestni svet sprejel tak monstrum četrtega razreda, tedaj napravi socialno demokratično delavstvo celo novo kurijo iluzorično s tem, da ne pojde niti eden izmed njih volit. Že s tem bi bila taka kurija obsojena. O drugih sredstvih, ki lahko podpro protest, se še zmenimo.

Sicer pa povdarjamo še enkrat: Taktika je vedno ponekod odvisna od splošne situacije in od časa. Že pred osmimi dnevi je bil položaj tak, da je moralo biti delavstvo vsako uro pripravljeno na eventualni politični štrajk za volilno pravico v parlament. To je bilo kakor v času preteče vojske, ko stoje že pri vseh brzojavnih aparatih častniki, da telegrafirajo povelje za mobilizacijo. Od tistega časa se je situacija že nekoliko zboljšala. Nekoliko. Delavstvo mora biti pač še vedno pripravljeno; niti govora ni, da bi moglo že odložiti orožje. Ali najskrajnejša napetost je nekoliko minila in že danes je lažje debatirati o drugih vprašanjih, kakor pa je bilo pred osmimi dnevi. Že danes se tudi občinski volilni reformi lahko posveti več energije, kakor pred osmimi dnevi in ko pojdejo te vrste v tisek, bode morda dihanje še prosteje. Toda eno ostane: Dokler ni splošna in enaka volilna pravica za državni zbor v parlamentu sprejeta in sankcionirana,

je to **najvažnejše** vprašanje za celokupno delavstvo in če treba, mora vse drugo počakati, dokler to ni rešeno. Potem pa — novi boji, z novo energijo!

Iz učiteljskih krogov nam pišejo: Slovensko delavstvo je v strastnem boju za splošno in enako volilno pravico. Ta postulat delavstva je tudi za učitelje jako važen. Sedanji parlament ima za učitelje jako malo smisla; to je tudi krivo, da vlada nastopa naravnost proti učiteljstvu in proti svobodnemu razvoju šolstva. Saniranja je pričakovati samo od ljudskega parlamenta. Najodkritosrčnejši prijatelji učiteljev so organizirani delavci. To razumejo posebno naši češki tovariši. V zadnji številki glasila „Česky učitel“ čitam na prvem mestu sledečo izjavo: «V krvavem boju za splošno, enako in direktno volilno pravico stopa češko učiteljstvo rama ob rami s češkim delavnim ljudstvom. Mi delavci na polju kulture izjavljamo: Vaše pravice so naše pravice, vaša kri je naša kri, vaše rane so naše rane; kdor je vaš sovražnik, je naš sovražnik. Češko učiteljstvo vstopa v celem svojem bivstvu v vrste tistih, ki so v boju za pošteno pravico odločno pripravljeni, ne bati se, ne popustiti, vztrajati do konca. Junaškemu in enomiselnemu boju delavskega ljudstva izrekamo svoje občudovanje in najglobokejše simpatije.» — Srce me boli, ko vidim, da se med nami nič ne zgane. Kaj ostane vedno tako?

O tobačni tovarni piše «Slovenec» že drugič. Prav predrzno očita socialnim demokratom „neodkritosrčnost“, češ, da niso po celi državi poskrbeli, da se ustavi 28. novembra delo po vseh tobačnih tovarnah. Kako si «Slovenec» to predstavlja? Po celi državi! Socialno demokratična stranka je prepustila delavstvu v vsaki deželi in v vsakem kraju, da naredi 28. novembra, kar se mu samemu zdi primerno in tako se je n. pr. v Ljubljani praznovalo in demonstriralo, ker so to sklenili ljubljanski delavci, ne pa da bi bilo prišlo kakšno povelje z Dunaja. In to je ravno velikanski uspeh 28. novembra, da je delo počivalo po celi državi le vsled tega, da so imeli delavci povsod en občutek in eno misel. Ustavljanje dela je bila torej lokalna stvar; kjer so delavci hoteli praznovati, so praznovali. Tobačne tovarne pa so državne in v vseh državnih podjetjih se je delalo delavcem neznanske težave. Kako je bilo v ljubljani tobačni tovarni, vemo. Tukaj je delavstvo prišlo na svojo misel in delo v tovarni je bilo končno vendar ustavljeno. Da na Dunaju in v Lincu niso prišli na isto misel, ne daje povoda za očitjanja socialni demokrati. Ali kje je vzrok, da so zavzela državna podjetja negativno stališče? Saj vemo, da v začetku ni bilo tako. Ko pa so Luegerianci v dunajskem deželnem zboru primarširali s svojo podlo, denunciatorično interpelacijo, se je stvar hipoma izpreobrnila, državna podjetja so prepovedala praznovanje in žugala so z masreglovanjem. Ali je „Slovenec“ z eno besedo prijel Luegerja in njegovo kohorto? Drugič pa: kaj so klerikalci v Ljubljani storili za praznovanje v tobačni tovarni? Kričati: «Praznujte!» je lahko. Ali kje je ostalo delo? Kje so prevzeli odgovornost za posledice? Da se je delo v ljubljanski tobačni tovarni ustavilo v smislu tobačnega delavstva, je gotovo; s kakšnimi sredstvi se je to doseglo, je vseeno. Ali klerikalci naj molče. Prvi, ki je šel v torek v tovarno, je bil predsednik klerikalnega društva Čatar, a da si je bil popolnoma svest svojega — recimo blago: nelojalnega — ravnanja, se vidi iz tega, da je šel že ob polšestih zjutraj notri. Dokaz, da je dobro vedel, kaj je delavstvo sklenilo in da je namenoma prelomil sklep, hoteč se postaviti v ugodno luč pri ravnateljstvu. Tako je in zato je boljše, ako molčite.

Ženska volilna pravica za ljubljansko občino dela «Slovenec» preglavico. Ali ne morda splošna, temveč samo tistih žen, ki so jo deslej imele, pa jim jo hoče novi volilni načrt vzeti. Šteje nam v greh, ker smo zadnjič opozorili, da se tiste žene same še niso oglasile, pa se ne more od nas zahtevati, da bi mi bili advokati nekemu, ki se sam ne zmeni za svoje pravice. Izjavljamo, da se prav nič ne sramujemo svojih besed. «Slovenec» je — seveda namenoma — pozabil povedati, da smo opozorili na značaj tiste volilne pravice. Resnica je predvsem, da je bila tudi

tista volilna pravica privilegij, ker če se natančno vzame, ni bila priznana ženam kot ženam, temveč kot posestnicam. Ali na to opozarjamo samo mimogrede. Seveda obsojamo, da se jemlje pravico komurkoli, ki jo je že imel, v tem ko zahtevamo nje razširjenje. Ali da bi nastopali za glasovalno pravico privilegiranih dam z kdove kakšnimi sredstvi, ako se dame same ne oglasijo, tega pač ne more nihče zahtevati od delavcev. Če jim je kaj ležeče na tem, tedaj imajo pač dolžnost, da se same oglasijo in od njihovega nastopa je odvisno, ali jim morejo biti delavci več kakor načelni zavezniki. Zdi se nam, da se dame nekam dolgo obotavljajo. Upamo pa, da se kmalu pokažejo in tedaj bi radi slišali, ne le, kaj mislijo o svojih lastnih glasovalnih listkih, temveč tudi o volilni pravici drugih, doslej še popolnoma brezpravnih žen. To so reči, ki se jih od njih lahko zahteva. Delavci so morali sami voditi boj za svoje pravice, sami so morali prinašati ogromne žrtve in še jih bodo morali. Ta bi bila lepa, da bi dame, za katere naj gredo delavci tudi v žrvnico po kostanj, med tem lepo doma sedele, ali pa se zabavale na razkošnih veselicah! Kadar pridemo tako daleč, da bode količkaj upanja na volilno pravico za žene sploh, torej tudi za proletarske žene, za delavke, za žene delavcev, tedaj bodo delavci gotovo na mestu, z vso enerzijo. Pa vemo, da takrat tudi delavke ne bodo čepele za pečjo. Elegantne gospe naj se pa tudi pri nas navadijo, da se je treba za pravice — boriti.

Tudi „Slovenski Narod“ nadaljuje svoje delo, namenjeno obrekovanju socialne demokracije in seveda mu radostno slede provincialni listi. Sedaj si je poiskal tereu v Brnu. Dr. Adler je kriv, da so pri občinskih volitvah zmagali Nemci! Kaj pa je tudi „Narodovim“ urednikom treba, pripraviti se o stvari, o kateri piše. — To bi bilo celo nevarno, kar bi tedaj lahko videl, da nameravajo napisati laž. Zato rajši lažejo, ne da bi se prepričali. Mogoče, da sami verjamejo košček svoje istorije; ali če zavlačijo Adlerja, ki nima čisto nič opraviti z brnskimi volitvami, v stvar, je ostudna tendencioznost le preveč prozorna. Zlagano pa ni samo, kar govori „Narod“ o drju Adlerju, temveč vse, kar piše o brnskimi volitvah. Res je, česar „Narod“ ne pove, da je bila pri teh volitvah velikanska zmešnjava. In res je tudi, da so tam po našem mnenju češki sodrugi ustrelili kozla. Najbrže se je to zgodilo bona fides, ali zgodilo se je; mislili so namreč menda, da imajo Čehi med delavstvom večino. Sodeč po izidu volitev so se v tem zmotili. Ali ker so to mislili, so zahtevali v četrtem razredu pet čeških kandidatov poleg štirih nemških, vtem ko so nemški sodrugi trdili, da je med socialnimi demokrati v Brnu več Nemcev, pa so hoteli pet nemških in štiri češke kandidate. Ker se niso mogli zediniti, kar je deloma pripisati nejasni sliki, ki jo daje ljudsko štetje, so sporazumno sklenili, da postavijo nemški sodrugi pet in češki pet kandidatov; računali so, da bodo na ta način izvoljeni od vsake narodnosti štirje kandidati gotovo, deveti pa od tiste narodnosti, ki ima faktično večino, iz česar bi se bilo dobilo tudi direktivo za bodočnost. Ali poleg socialnih demokratov so postavili kandidate tudi nemški liberalci, češki nacionalci, narodni socialci, nemški nacionalci i. t. d. Kandidatov je kar mrgolelo. Največ v poštev so prišli še nemški liberalci, ki pa vendar niso imeli dosti korajže, pa so kandidirali vsled tega samo štiri svoje, poleg njih pa so volili pet uemških socialnih demokratov. Tako se je zgodilo, da je ta lista dobila večino. — Vse to je „Narodu“ španska vas; ali kaj zato? Če le more udrihati po socialnih demokrati, pa je vse dobro. Pregledali smo natanko „Ravnost“, „Pravo Lidu“ in „Volksfreunda“. Prva dva lista bi se bila gotovo energično oglasila, ako bi bili stavili nemški sodrugi le najmanjšo inkorektnost. Ravno tako „Dělnické Listy“. Ali niti besedice ne! Da bi pa „Narod“ popravil neresnico, ki jo je raztrbil, pričakuje samo tisti, ki veruje v čudeže.

Gospod Jožef Turk, občinski svetovalec v Ljubljani, ima jako fine manire. Tudi vročo kri ima. Aii če je temperament včasih koristen, je škodljivo, ako ga je preveč. In v četrtek ga je bilo vsekakor preveč. Bilo ga je toliko, da so splavale vse fine manire, ki se pri

občinskem svetovalcu razumejo same ob sebi, po vodi in nadomestila jih je enostavna surovost. Prišel je namreč kontrolor okrajne bolniške blagajne sodr. V., da vidi, kaj je s Turkovim hlapcem, ki je bil blagajni naznanjen kot bolnik. Ker ga kontrolor ni našel doma, se je šel informirat k gospodu Turku. Tam pa je lepo naletel! Gospod občinski svetovalec ga je začel zmerjati in kričati, kar je mogel in končno je zažugal kontrolorju, ki mu ni storil nič žalega, da ga vrže ven. Zdi se nam, da je bolniška blagajna urad in za občinskega svetovalca že ni dobro izpričevalo, če sprejme njenega kontrolorja s surovostjo. Nedopustno pa je, če se tako spozabi, da žuga. Kontrolor mora izvrševati svojo dolžnost, če mu je stvar še bolj neprijetna, a gospod Turk bi moral vsaj razumeti, kaj je dolžnost. Tedaj tudi ne bi mogel nastopati tako prostaško. Priporočili bi mu, da si drugič ohrani hladnejšo kri in da se nauči z ljudmi ravnati kakor se spodobi. Knigge je o tem že davno napisal knjigo. Prav toplo mu jo priporočamo.

Avstrijska rudarska društva so imela na Dunaju kongres. In mi ne vemo ničesar o njem. Res, lepo smo poučeni o delavskih dogodkih! Sram nas je. Pa rudarji tudi ne vedo ničesar o kakem kongresu. Morda pa vendar? Ne, moral je biti, saj ima pondeljska «Edinost» telegram, da je bil in da je zastopnik železniške organizacije govoril o pasivni resistenci. No, stvar je ta, da pri «Edinosti» ne znajo nemški, pa predstavljajo «Gewerkschaftskongress», kar pomeni „strokovni kongres“, za „kongres rudarskih društev.“

Dopisi.

Glince pri Ljubljani. V naši občini se širi klerikalizem še vedno. To vedo posebno ljubljanski frančiškani in so zato sklenili lansko leto, da sezidajo pri nas „prepotrebno“ župno cerkev in samostan. Toda to bi še ne bilo tako hudo, ko bi častiti očetje posegli v svojo malho ter si postavili novi studenec dohodkov. Toda sedaj zopet hodijo nekateri njih podrepniki po hišah in agitirajo pri gospodarjih, naj podraže stanovanja, da jim bo mogoče prispevati za cerkev! In taki možje so občinski odborniki! Ti možički pojasnjujejo gospodarjem po svoje, kakega pomena bi bil tak „kulturni zavod“ za Glince itd. Ako bi bilo to v kaki drugi občini, bi to ne bilo kaj posebno čudnega, toda ker na Glincah stanujejo skoro izključeno sami delavci, ki si ne morejo stanovanja plačevati v mestu, je to provokacija, če se jim hoče zvišati stanarino, ki jo že itak težko plačujejo, da se bo s tem denarjem redilo par nepotrebnih oseb! Pozivljamo torej s tem pristojne faktorje, naj to preprečijo! Kdor hoče imeti cerkev in samostan, plača naj ju sam! Delavstvo v občini naj se pa začne brigati za komunalno gospodarstvo in pove svoje mnenje tudi tistim političpolmišem, ki tvorijo ali podpirajo občinsko večino in s tem ovirajo, da ne pridejo pravi občinarji do veljave. Sploh pa do občinskih volitev tako ni več daleč. Prizadet delavec.

Trst. V nedeljo, 3. t. m. je bila tukaj improvizirana demonstracija. Povod ji je dal nedeljski počitek, ki ga nekateri trgovci vedno razumejo po svoje. V Trstu so imeli trgovski pomočniki dolg in težak boj za dosego nedeljskega počitka in zato je pač lahko razumeti, da si ne dajo svoje pridobitve enostavno izpuliti iz rok. Po določbah imajo trgovci lahko ob nekaterih nedeljah pred prazniki dopoldan nekoliko ur odprte trgovine, da se omogoči občinstvu nakup raznega blaga za prihodnje nedelavne dni. Nekateri gospodarji pa so hoteli nelojalno izrabiti to določbo, pa so delali, kakor bi bil dan sv. Miklavža tudi praznik in so v nedeljo dne 3. t. m. odprli prodajalnice. Trgovskim pomočnikom to seveda ni bilo všeč. Ako bi enkrat dopustili to, bi si gospodarji kmalu izmislili še nekoliko praznikov. In tisti trgovci, ki so sedaj zaprli, bi drugič morda tudi odprli, ker ne bi hoteli trpeti škode. Trgovski pomočniki, ki so dobro organizirani, so se torej zbrali, pa so šli naprej pogovarjat se z gospodarji. Ali to je bilo brezuspešno; oni niso hoteli zapreti. To pa je demonstrante tako razkačilo, da je bilo v hipu pobitih nekaj šip, in glej — naenkrat so bile vse trgovine zaprte. Morda si to zapomnijo za drugič.

Neki tukajšnji sedlar, Ivan Petrovič, želi očitno, da se omeni razmere v njegovi delavnici enkrat javno. Ustrezimo mu. Od svojega delavca zahteva, da mu dela po 12 ur na dan. Opoldan mu daje „celo“ uro počitka, ob nedeljah pa mora tudi delati do opoldan. In za to izkoriščanje mu plača po 12 K, reci dvanajst kron na teden! Radi slabega ravnanja z delavci je imel tudi že dostikrat opraviti pri sodišču, ali videti je, da to ni nič zaleglo. Ako dober svet ne pomaga, se ga bode pa drugače poučilo, kajti takega brezvestnega izkoriščanja mora biti tudi v Trstu konec.

Jesenice. Zanimalo bode čitatelje „Rdečega Prapora“, da je bil 28. novembra tudi na Jesenicah praznik. Skoraj ni bilo pričakovati tega. Nekoliko naših ljudi je bilo na zadnjem shodu v Radovljici in ko so se vrnili v Jesenice, se je začelo tukaj mnogo govoriti o praznovanju. Ali nihče se ni upal prav začeti, kajti razmere so tukaj sila nejasne. Na eni strani liberalci in delavci sami med seboj nimajo mnogo zaupanja. Tiste, ki so socialni demokratje, bi grajali, da ne pokažejo svoje prave barve, ali ako človek premisli, kakšno preganjanje in spletkarenj je tukaj, bi jim skoraj odpustil. Seveda ne sme tako ostati. Opazuje se, da jih je že dosti, ki so siti liberalnih in klerikalnih fraz in treba bode nekaj več poguma, pa organizacije. Ako bi tudi bila v začetku mala, nič ne de. Gotovo bode kmalu narasla. To le mimogrede. V nedeljo so krščanski socialci ali klerikalci sklicali shod in tam se je sklenilo, da se dne 28. novembra praznuje in da se priredi demonstracijo za splošno in enako volilno pravico. Oglasil se je pa neki klerikalni agitator, po imenu Peter Rozman, ki mu to ni bilo všeč. Kvasil je, da torek ni praznik, naj se zahteva nedeljo, in podobne neumnosti. Ali mnogo časa ni imel, kajti delavske roke so ga kmalu postavile raz oder, pa je moral biti še vesel, da se ga ni posadilo na cesto. Mož je vsekakor pokazal, da moramo biti previdni glede klerikalne odkritosrčnosti.

V torek so se nam pa pokazali liberalci v junaški luči. Ob 2. uri popoldan se je kakih 2000 delavcev brez razlike stranke zbralo na Savi pri Jelenu. Socialni demokratje so imeli rdečo zastavo. Sprevod je korakal na Jesenice in se je ustavil pred županovo hišo. Deputacija je odšla k županu. Ali — našega narodno-naprednega junaka ni bilo nikjer! Niti podžupana ni obvestil. Deputacija ga je morala iskati na vseh konicah in šele po eni uri ga je iztaknila v neki gostilni na Savi. Lahko si je misliti, da je bilo ljudstvo zelo razburjeno in najlaskavejše niso bile besede, ki jih je slišal liberalni gospod. Deputacija mu je tedaj naznanila delavske zahteve, on je naredil zapisnik in je obljubil, da ga predloži v prvi seji občinskemu odboru. Odtod je korakal sprevod na Koroško Belo, kjer je pričakoval ves odbor delavcev ter je sestavil zapisnik z deputacijo. Ko se ga je prečitalo, se je sprevod povrnil in ljudstvo se je mirno razšlo. Neki liberalni odbornik z Jesenic je dejal, da mora pogledat, ali so njegove šipe pobite. Morebiti, da je imel pač staro vest. Ali delavstvo ni demonstriralo proti liberalnim šipam, temveč za splošno in enako volilno pravico. Trgovine po Javorniku so bile zaprte, na Koroški Beli pa tudi gostilne. Delo je počivalo povsod, samo ključavničarski mojster Brenc je prisilil svoje pomočnike, da so delali.

Strokovni pregled.

Izvanredni strokovni kongres je bil 8., 9. in 10. t. m. na Dunaju vsled spora, ki je nastal med pražko in med dunajskim (državno) strokovno komisijo. Pražka komisija je predložila program za novo strokovno organizacijo, tako da bi se vsa strokovna društva razdelila v toliko društev, kakor je narodnosti in ravno tako da bi se osnovalo posebne narodne strokovne komisije. Tisti del čeških sodrugov, ki je zahteval tako razdelitev, se je pač hudo zmotil. Taka organizacija bi postala popolnoma nezmožna za gospodarski boj in bi prizadela delavcem ogromno škodo. Prepričani, da mora zmagati zdrava pamet. Strokovna organizacija je nekaj družega, kakor politična. Tukaj je organizacija po narodih pravična in

koristna ter odgovarja programu stranke. Na strokovnem polju bi enostavno ohromelo vsako delo, ako bi bili delavci enega podjetja razdeljeni na dve, tri in včasih še več skupin. Kam bi prišli, ako bi n. pr. v eni tovarni slovenski delavci sklenili štrajkati, italijanski bi sklenili, da ne, nemški pa rekli, da morajo počakati, kaj poreče njih strokovna komisija? Kardinalna pomota tiči v tem, da smatrajo nekateri ljudje vsako vprašanje za narodno. Ali če so jezikovne reči, šolske potrebe i. t. d. nacionalne, je razmerje delavcev napram delodajalcem čisto mednarodnega značaja in nima z narodnostjo prav nič opraviti. Ako bi hoteli deliti take organizacije, bi izpodkopali sami sebi tla. Zato je tudi kongres z ogromno večino odklonil program pražke komisije; tudi večina čeških sodrugov ga je zavrgla. Strokovne organizacije ostanejo centralne za celo državo; v tem tiči njih moč. Pač pa je vsaki posamezni organizaciji naloženo, da skrbi za jezikovne potrebe vseh udov, naj pripadajo katerisibodi narodnosti. Obenem je sklenjeno, da se poveča centralno strokovno komisijo na 14 udov; 10 jih mora stalno bivati na Dunaju, ostali štirje pa se volijo na Češkem na Moravskem, v Galiciji in na Primorskem.

Železničarske konference. Položaj železničarjev je v južnih krajih še slabjši, kakor v deželah, ki so bližje središču države. To pa je pripisati posebno dejstvu, da je železničarska organizacija v naših krajih mnogo slabjša, kakor bi lahko bila. Sicer so te nekatere podružnice precej povzdignile, vendar pa niso tako močne, kakor bi se lahko mislilo z ozirom na veliko število uslužbencev na mnogih postajah, po kurilnicah južnih dežel i. t. d. Praksa je zadostno pokazala, da je položaj železničarjev vedno boljši tam, kjer je organizacija močnejša in — delavnejša. Ako se udje sami boje priznati in pokazati, da pripadajo organizaciji, se ne more opraviti ničesar. Da se to popravi in da se pospeši organizacijo slovenskih železničarjev, je sklenila železničarska organizacija v družbi z nekaterimi drugimi strokami, ustanoviti tajništvo v Trstu in predlaga sodruga Kopača za tajnika.

Obenem pa se je treba tudi pogovoriti o položaju železničarjev na južni in na državni železnici. V ta namen sklicuje železničarska organizacija dve konferenci. Prva bode v soboto, 16. decembra ob 9. uri dopoldan v Trstu druga pa v nedeljo, 17. decembra ob 9. uri dopoldan v Ljubljani.

Dnevni red obeh konferenc je sledeči:

1. Položaj železničarjev na južni in na c. kr. državni železnici ter pasivna rezistenca.
2. Organizacija in agitacija; — ustanovitev tajništva.
3. Povišanje doneskov.
4. Predlogi in vprašanja.

Vsaka podružnica in vplačevalnica ima pravico, da odpošlje dva delegata. Centrala organizacije je direktno obvestila posamezne skupine, ali naj pošljejo svoje delegate v Ljubljano ali v Trst. Vsak delegat mora imeti pooblastilo svoje skupine.

Pasivna rezistenca na južni železnici. Meščanski časopisi so poročali, da so privatne železnice popolnoma ugodile željam svojih uslužbencev v istem smislu, kakor železniško ministrstvo. Ta vest ni popolnoma odgovarjala resnici. Južna železnica ni storila tako rekoč nič pozitivnega, temveč je ostala pri nejasnih obljubah. Se celo z izvoljenimi zastopniki železničarjev ni hotela ugovarjati, češ, da obstoji v take svrhe pri južni železnici personalna komisija. Res pa je, da je delokrog te komisije tako prstrižen, kakor bi se jo hotelo pripraviti ob vso veljavo in razne kategorije tudi niso zastopane v personalni komisiji. Južna železnica igra neodkritosrčno igro. Tako n. pr. tudi na znani memorandum, ki je bil predložen že pred dvema leti, nikakor noče dati odgovora. V takih razmerah ne ostaja železničarjem nič drugega, kakor nastopiti za svoje zahteve, dokler je čas. Dne 12. t. m. ob 7. uri zjutraj so začeli železničarji na vseh progah južne železnice delati po propisu in pri tem ostane, dokler ne pride tudi južna železnica k pameti. Upamo, da bodo tudi uradniki razumeli ta položaj in da ne bodo delali uslužbencem ovir, temmanj ker se gre tudi za zahteve uradnikov. Ako pa bi se našli med njimi ali med drugimi predpostavljenimi posamezni, ki bi silili uslužbence

na protipropisno delo, se bode nastopalo proti njim z vso energijo. Upamo, da ne bode treba tega.

Železničarsko ministrstvo je sklenilo, posredovati. Vsled tega je organizacija svetovala železničarjem, naj ustavijo pasivno rezistenco toliko časa, da bodo končana pogajanja z ministrstvom, ki se trudi, spravi privatne železnice k pameti. Na nekaterih postajah južne železnice pa se dela vendar točno po predpisih; v Trstu so železničarji sklenili, da ostanejo v rezistenci, dokler ne bode črno na belem, kaj koncedira južna železnica. Pogajanja glede zahtev na tej železnici so začela v sredo ob 9. uri dopoldan.

Tiskarska obstrukcija je začela v ponedeljek na Kranjskem. Kakor smo poročali, so se vsled posredovanja vlade delodajalci zedinili z delojemalci glede splošnih pogojev novega tarifa. Nekateri posameznosti pa so bile prepučene ureditvi v posameznih deželah, med tem tudi prestopanje v višji razred. V nekaterih deželah, tako tudi na Kranjskem — niso hoteli delodajalci v tej točki narediti stavcem koncesij in delavci bi ostali na slabem položaju. V nedeljo so imeli tipografi shod v „Narodnem Domu“ in po temeljiti debati so sklenili, da začno v ponedeljek s pasivno rezistenco. To se je zgodilo. Ljubljanski dnevnik izhajajo od ponedeljka z jako reducirano vsebino.

Dopisnica uredništva.

222 P. Ako am pišete, se morate podpisati. Toliko nam morate zaupati, da vemo, kdo nam piše. Mi varujemo strogo uredniško tajnost, ali vedeti moramo vendar, s kom imamo opraviti. Na anonimne dopise se ne moremo ozirati.

Izkaz za tiskovni sklad.

Unija rudarjev po sod. Čobalu 200 K; v Zagorju so darovali po 2 K: Ivan Omersu, Martin Bukovec, Josip Rossi; po 1 K: Dr. Jaklin, Medvešek Josip, Zadnik France, Čebin Martin, Elbensteiner Anton, Burger Lovrenc; po 60 vin.: Kotar Ivan; po 50 vin.: Ostrožnik Ivan in Grošelj Albin; po 40 vin.: Hudomal France, Gostiša Ivan, Tomšič France, Štrukelj Tone, Klopčič Josip, Zupini Josip, Zaletel Matevž in Božič France; po 30 vin.: Medvešek France, Magorš Anton, Sopotnik Josip, Maček Tomaž, Omahne France, Rakar France; po 20 vin.: Medvešek Bart., Vresk Jakob, Stern Francek, Juvan France, Hribar France, Kanduč Ivan, Tomšič Jakob, Klopčič Kristof, Jeltnikar Matevž, Graschek Gašpar, Zupan Jakob, Mestnax Anton, Čobal Miha, Magorš Ivan, Štrajnar Jakob, Lebeničnik Urban, Ivan Dolinšek II., Priman France II., Juvan Alojzij, Flisek And., Pikel Lovrene, Grahek Jože, Zupan Ivan, Zohar Ignacij, Štrajnar Alojzij, Mežnar Anton, Gostič Blaž, Gostič Ivan, Štibernik Rudolf, Stern Bartelj, Štibernik Ivan, Jačnik Ivan, Medija Tone, Križnik Andrej, Balantič Francek, Prosen Ivan, Jerman Tomaž, Medvešek Ant., Aržišnik Jože, Dolinar France, Dernovšek France, Barej Ivan, Juvan Nace, Kalsik Tone, Savšek Jože, Hacin Alojzij, Logar Ivan, Grošelj Josip, Uranč Alojzij; po 10 vin.: Zmerzak Vinko, Prelogar France, Stern Alojzij, Kozra Gregor, Mandrejera Leop., Trampuš France; ker so na dan sv. Barbare zagorski klerikalci celi dan v cerkvi za volilno pravico demonstrirali, je daroval sod. Jakob Saiko 1 K; skupaj 230 K. Soderugi, spominjajte se na tiskovni sklad. Doba je važna in tisk je naše edino orožje.

Upravništvo „Rdeči Prapor“.

Darovi.

Za agitacijo za splošno volilno pravico so darovali v Trstu: po eno krono: Skrl, Antonič, A. Panek, Pešl J., Petejan v loži v gledališču 1 K. — Po 60 st. Lamoč J., Stofla L. — Po 40 st. družba v kavarni, I. Kurs, Ivanšević L., Serian, Gersina, Fonda. — Po 20 st. Koosi, Vrabeč Fran, Duša, Bresel, Jernejčič Ana, Pallio, Čermelj, Pavčar, Godina, Rupnik, Mlaj J., Stofla A., Jernejčič L., Rivoluejonarka, Kopačevka, Domajko M., Janšević A., Javšević L., Lamoč Jos. — Višnjevci A. 30 vin., Rahle Jakob 80 vin., Petejan Jos. 50 vin., nabralo na shodu v Šklednju K 5-75., Petijan 62 vin. Matej Gatolin nabral med raznimi delavci 3 K 10 vin. Skupaj 24 K 67 vin.

V Ljubljani je v sledečih tobakarnah „Rdeči prapor“ naprodaj:

Blaž, Dunajska cesta.
Bizjak, Bohoričeve ulice 10.
Francot, državni kolodvor, Sp. Šiška.
Hotel „Union“, Miklošičeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Kušer, Sv. Petra cesta.
Pichler, Kongresni trg 3.
Svatega, Glavni trg.
Šešark, Šelenburgove ulice.
Gostilna Traun, Glince pri Viču.
Gostilna Podgorelec, Rožna dolina.

V Trstu:

Lavrenčič, Piazza caserma.
Može, via Miramar.

V Gorici:

Krebelj Peter, Kapucinske ulice 1.

Sodrug, Delavec! Berite in širite svoj list „Rdeči prapor“!

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni delavski hiši.

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje: za celo leto K 5.44, za pol leta K 2.72, za četrt leta K 1.36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5.96, za pol leta K 2.98, za četrt leta K 1.49. — Za Ameriko: za celo leto K 7.28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

Organizija

je podlaga vsakega boja. Brez organizacije je vsaka zmaga nemogoča.

Delavec!

Spominjajte se na to v sedanjem bojevitom času! Delavec, ki ni organiziran, škoduje več, kakor odkriti nasprotnik.

Kavarna „Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim s drugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago „Rdeči Prapor“, „Arbeiter-Zeitung“ in „Lavoratore“.

„HOTEL BALKAN“ TRST

— Piazza della Caserma —

3 minute od južnega kolodvora in poleg pošte s 60 moderno opremljenimi sobami.

Restavracija — Dunajska kuhinja — Kavarna.

Za goste hotela posebna restavracija v I. nadstr.

Dvigalo. — Električna razsvetljava. — Kopališča.

Shajališče tujcev.

Franjo Dolničar, hotelir.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi Minzi-ja

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Naši zapiski

Edina slovenska revija.

Uredništvo in upravnništvo v Ljubljani.

Naročnina: Za celo leto K 2.80, za pol leta K 1.40, za četrt leta 70 vin.

Izšla je

Prešernova številka.

Uredil dr. Ivan Prijatelj.

Ta številka obsega tri pole v ličnih platnicah, ima 3 slike in sledečo vsebino: Ivan Cankar: Še en simbol. — Oton Zupančič: Visavis. — Dr. Ivan Prijatelj: Prešernov spomenik v Ljubljani. — Josip Regali: Zajčev Prešeren kot spomenik. — Dr. Ivan Prijatelj: Drama Prešernovega duševnega življenja. (Predavanje v „Akademiji.“) — Etbin Kristan: Krst pri Savici. — Albin Prepeluh: Prešeren je ljudski pesnik. — Dr. L.: Aforizmi. — Dr. Ivan Prijatelj: Od uredništva.

Prešernova številka „Naših zapiskov“ stane za naročnike 48 vin., za nenaročnike 80 vin.

„Drama Prešernovega duševnega življenja“, predavanje g. dr. Ivana Prijatelja ob odkritju Prešernovega spomenika v Ljubljani, je tudi izšlo v posebnih odditkih iz „Naših zapiskov“ in se dobivajo po 40 vin. pri upravništvu „Naših zapiskov“ v Ljubljani.

Žepni koledar za slovenske delavce

je izšel vsled nepričakovanih zaprek ta mesec. Okrašen je s **tremi slikami**. Vsebina je jako bogata in poučna.

Cena: V usnje vezan 1 K, v platno vezan 80 vin., v polplatno vezan 72 vin.

Naročila se pošilja na naslov: **Ivan Mlinar, Ljubljana, Krakovski nasip 16**, ali pa na upravnništvo „Naših zapiskov“, Ljubljana.

V založbi „Naših zapiskov“ se še dobi:

8. številka III. letnika: **Nekaj kulturnih zavodov slovenskih**, po 24 vin.

10. in 11. številka III. letnika: **Prešernov spomenik**, obsežajoča 48 strani, z lepim ovitkom, za naročnike po 48 vin., sicer franko po 80 vin.

I. S. Machar: **Magdalena**, povest v verzih, poslovenil A. Dermota, po 2 K.

Abditus: **Občina in socijalizem**, 70 vin.

P. Mihalek: **Iz nižin življenja**, 1 K.

Za agitacijo pripravne so brošurice:

Vun z volilno pravico (po 4 vin.)

Program socialne demokracije (po 4 vin.)

Zvišanje duhovskih plač (po 10 vin.)

Ako se jih naroči več, se dovoljuje rabat po dogovoru.

Vseučiliška predavanja po 10 vin. (brez pošt-nine).